

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Казюка Миколи Івановича, на тему «Українське представництво у Віденському парламенті (1897–1907 рр.)» поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю - 032 Історія та археологія.

Публічну презентацію та обговорення результатів дисертаційної роботи здійснено на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Актуальність теми та її зв'язок з планами наукових робіт установи.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого осмислення процесів політичної еволюції українського національного руху в межах Австро-Угорської монархії наприкінці XIX – на початку XX ст. Саме цей період став визначальним етапом у становленні модерної української політичної нації, коли українські представники отримали можливість легально відстоювати інтереси свого народу на найвищому рівні законодавчої влади – у Віденському парламенті. Участь українських депутатів у парламентських дебатах, їхня діяльність у фракціях, комісіях і політичних альянсах стали важливим чинником формування політичної культури, розвитку парламентаризму й інституційного досвіду, що згодом відіграли значну роль у визвольних змаганнях початку XX ст.

Проблема українського представництва у Віденському парламенті має також суттєве значення для сучасного історичного дискурсу, оскільки дозволяє простежити витoki політичної суб'єктності українців, їхню здатність діяти у складних умовах міжнаціональної конкуренції та імперської бюрократії. Аналіз парламентської активності українських послів відкриває можливість оцінити не лише масштаби їхньої участі у законодавчій діяльності, а й механізми впливу на вирішення питань освіти, аграрної політики, адміністративного устрою, церковного життя тощо.

У контексті сучасних інтеграційних процесів і переосмислення ролі парламентаризму в розвитку демократичного суспільства звернення до досвіду українських депутатів у Віденському парламенті є надзвичайно актуальним. Воно дає змогу краще зрозуміти історичні традиції представницької демократії в українському середовищі, визначити історичні витoki політичної відповідальності та парламентської культури, а також переосмислити місце українського політичного руху в європейському контексті кінця XIX – початку XX ст.

Обрана тема має не лише наукове, а й суспільно-політичне значення, адже сприяє відновленню історичної пам'яті про участь українців у загальноімперських політичних процесах, розкриває закономірності розвитку національного представництва та формування політичної еліти, що стало важливим етапом на шляху до державної незалежності України.

Дисертаційне дослідження виконувалося в межах планів науково-дослідної роботи кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка і є складовою частиною теми «Актуальні проблеми історії, культури, освіти, науки і техніки України» (номер державної реєстрації 01Ш009915).

Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів дослідження. Дисертаційна робота Казюка М.І. є самостійною науковою працею, у якій проведено комплексний аналіз діяльності українського представництва у Віденському парламенті упродовж 1897–1907 рр. Дослідження спрямоване на виявлення, опрацювання й введення до наукового вжитку значного масиву документальних джерел з архівних установ та бібліотек, які або зовсім не вивчалися дослідниками раніше, або ж фрагментарно, що дало можливість цілісно й системно осмислити задекларовану проблематику.

Казюк М.І. проаналізував історіографію та джерельну базу дослідження, окреслив основні підходи до вивчення проблеми українського представництва у парламенті, охарактеризував виборчі кампанії 1897 та 1900 років у Галичині,

визначив особливості виборчої реформи 1897 року та її вплив на політичну мобілізацію українців, висвітлив соціально-економічну проблематику у діяльності українських парламентарів, зокрема їх боротьбу за аграрні реформи та розвиток кооперативного руху, розглянув політичні ініціативи українських депутатів щодо розширення виборчих прав, співпраці з іншими слов'янськими представниками парламенту та відстоювання національних інтересів, висвітлив роль українських парламентарів у реформуванні системи освіти та культури, їх ініціативи щодо створення українських навчальних закладів та забезпечення рівноправності української мови в освітньому процесі, з'ясував значення діяльності українського представництва у парламенті для подальшого розвитку політичної свідомості українців та формування передумов для української державності.

Структура та оформлення дисертаційного дослідження. Наукова робота структурована і виконана відповідно до вимог на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю - 032 Історія та археологія. Робота складається із анотації, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (448 найменувань), 4 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 310 сторінок, з яких 213 сторінок основного тексту.

Розглянуто основні етапи розвитку історіографії: доробок українських і зарубіжних істориків кінця XIX – початку XX ст., радянського періоду та новітніх досліджень після 1991 р. Автор здійснює критичний аналіз наукових підходів, визначаючи, що рання історіографія мала переважно публіцистичний характер, радянська — ідеологічні обмеження, тоді як сучасний етап відзначається міждисциплінарністю й орієнтацією на об'єктивну реконструкцію політичних процесів.

Розкрито склад джерельної бази, яка охоплює офіційні документи Віденського парламенту, стенографічні звіти засідань, публікації у галицькій пресі, особисті архіви українських депутатів, мемуаристику та епістолярну спадщину. Окремо відзначено важливість використання матеріалів з архівів

Львова та Відня, що дозволило всебічно висвітлити діяльність українських парламентарів.

У дисертації застосовано принципи історизму, системності, порівняльного та проблемно-хронологічного аналізу. Комплексне поєднання політичної історії, соціальної історії та біографічного методу забезпечує глибоке розкриття досліджуваної проблеми.

У другому розділі досліджено виборчі процеси 1897 і 1900 років, які визначили представництво українців у Державній раді Австро-Угорщини. Розглянуто структуру парламенту, компетенції обох палат та динаміку змін у виборчому законодавстві, що створювали нерівні умови для слов'янських народів імперії. Автор показав, як обмеження куріальної системи зумовлювали політичну маргіналізацію українців.

Проаналізовано виборчі кампанії — від організації виборчих округів, формування українських виборчих комітетів до політичних стратегій кандидатів. Висвітлюється боротьба між українськими та польськими силами, маніпуляції адміністрації, випадки тиску й підкупу виборців.

Створено соціально-демографічний портрет українських депутатів. Автор розкрив професійний, освітній та регіональний склад парламентської групи, визначає роль духовенства, адвокатів, інтелігенції та аграріїв у представництві. Цей розділ демонструє, що українські депутати стали новим типом політичних лідерів — поєднуючи громадську діяльність із прагненням до національного самоствердження.

Третій розділ присвячено аналізу соціально-економічної складової діяльності українських послів у Віденському парламенті. Розкрито зусилля депутатів щодо захисту соціальних прав українського населення Галичини та Буковини. Акцент зроблено на ініціативах, спрямованих на покращення умов праці, створення страхових кас, захист інтересів робітників, а також подолання безробіття. Досліджено участь українських парламентарів у дебатах з аграрних питань — проблеми малоземелля, боротьби за справедливий розподіл земельних угідь, скасування феодальних пережитків. Українські депутати

виступали послідовними захисниками селянства, наполягаючи на реформуванні аграрної системи та рівноправному доступі українців до землеволодіння.

Діяльність українських парламентарів мала виразний соціальний характер і виходила за межі вузькопартійних інтересів. Вона поєднувала економічний прагматизм із національними ідеалами, формуючи основи української соціальної доктрини в межах Австро-Угорської монархії.

Четвертий розділ дисертації присвячений політичній боротьбі українських депутатів за рівноправність і національні права. Розглянуто тривалий процес вимог виборчої реформи — від скасування куріальної системи до впровадження загального виборчого права, що стало головною політичною метою українських послів. Проаналізовано захист культурно-національних прав — мовного питання, права на використання української мови в адміністрації, судочинстві, школі, а також проблемам місцевого самоврядування. Автор показав, що українські парламентарі розглядали парламент як арену мирної боротьби за національне самоствердження.

Висвітлено боротьбу за права українців в освітній сфері — відкриття шкіл із рідною мовою навчання, розширення мережі українських гімназій і вимогу створення українського університету у Львові. Діяльність українського представництва у Віденському парламенті (1897–1907 рр.) стала вагомим етапом розвитку політичної свідомості українців, сприяла формуванню модерного політичного мислення та заклала підґрунтя для подальших національно-державних змагань.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Основні положення дисертаційного дослідження обґрунтовані завдяки опрацюванню значної джерельної бази (448 найменувань). Об'єктивність і обґрунтованість результатів дослідження пов'язана із застосуванням загальних та спеціальних наукових груп методів, які відповідають меті й завданням задекларованої тематики. Важливими чинниками також є апробація результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та кафедральних наукових заходах. Наукова новизна результатів полягає в наступному:

уперше:

- здійснено комплексний аналіз соціально-демографічного портрета українських депутатів Віденського парламенту кінця XIX – початку XX ст., зокрема їх чисельності, професійної структури та регіонального походження;
- розкрито механізми впливу виборчих реформ 1897 та 1907 рр. на формування українського парламентського представництва;
- детально проаналізовано промови, пропозиції українських депутатів у Віденському парламенті щодо покращення соціально-економічного, суспільно-політичного та культурно-освітнього життя українців Галичини та Буковини.

Поглиблено:

- розуміння ролі українських депутатів у законотворчих процесах та їх впливу на соціально-економічні та політичні реформи в Австро-Угорщині;
- дослідження виборчих кампаній 1897 та 1900 рр. у Галичині та Буковині, їх специфіки та політичного контексту;
- аналіз діяльності українських парламентарів у сфері розвитку освіти, культури та кооперативного руху.

Набуло подальшого розвитку:

- дослідження соціальної та політичної мобілізації українського населення Австро-Угорщини;
- вивчення особливостей боротьби українців за політичні права в умовах конституційної монархії;
- аналіз участі українських парламентарів у формуванні міжнаціональних коаліцій в Австро-Угорському парламенті.

Практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні знань про політичну історію українців в Австро-Угорщині, зокрема їх парламентську діяльність, що може слугувати базою для подальших історико-політологічних досліджень; використання результатів у дослідженнях з історії українського парламентаризму, виборчих процесів та суспільно-політичного

розвитку Галичини й Буковини. Матеріали дисертації можуть бути залучені до викладання курсів з історії України, історії Центрально-Східної Європи, історії парламентаризму та виборчих систем у закладах вищої освіти; використання в підготовці лекцій та спецкурсів для студентів-істориків, політологів та правознавців. Дослідження сприяє розумінню історичних передумов боротьби українців за політичні права, що може бути корисним у контексті сучасного українського парламентаризму; використання історичних аналогій у розробці сучасних виборчих стратегій та політичних реформ.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

Дисертація, автором якої є Казюк Микола Іванович, відповідає усім вимогам, визначеним для такого типу наукових досліджень. Наголосимо, що під час аналізу дисертації не виявлено порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації й фальсифікації), а також не встановлено текстових запозичень. Перевірку дисертації на наявність плагіату здійснено у системах StrikePlagiarism, identific, Plag. Відповідно до проведеного аналізу в системах оригінальність тексту становить: StrikePlagiarism – 98,1 %, identific – 94 %, Plag – 93 %. На цій підставі дисертаційну роботу визнаємо самостійно виконаним науковим дослідженням, а усі ідеї та наукові положення, викладені автором, отримані нею особисто.

Статті у фахових виданнях

1. Kaziuk M.I. Parliamentary Activities of Danylo Tanyachkevych (1897-1900) *«Вісник науки та освіти» (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. Випуск № 7(25) 2024. С. 1207–1220. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7\(25\)-1207-1220](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7(25)-1207-1220)

2. Казюк М., Гучак О. Діяльність українських депутатів у Віденському парламенті наприкінці XIX ст. (за матеріалами часопису «Діло»). Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та

археологія»). Випуск № 8(26) 2024. С. 1169–1182. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-1169-1182](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-1169-1182)

3. Kaziuk M. Parliamentary activity of Roman Yarosevych. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія* / головний редактор Іван Зуляк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Вип. 2. С. 71–76. DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2024.2.9>

Праці апробаційного характеру

4. Казюк М. Парламентська діяльність Теофіла Окуневського (кінець XIX ст.). Історична наука у XXI столітті: виклики та перспективи: Матеріали наукової конференції. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 111–113. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/35390>

5. Казюк М. Суспільно-політична діяльність Юліана Романчука під час Першої світової війни Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, приуроченої 110-й річниці початку Першої світової війни «Велика війна в історії людства» (м. Тернопіль, 16–17 жовтня 2024 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 222–224. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/34845>

6. Казюк М. Боротьба за справедливість у виборчому процесі Галичини наприкінці XIX ст.: парламентська діяльність Романа Ярославича IX краєзнавча конференція «Історичні пам'ятки Галичини» (Львів, 16 травня 2025 року)

7. Казюк М., Сиротюк Н. Висвітлення парламентської діяльності А. Шептицького на шпальтах часопису «Руслан». *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, приуроченої 160-й річниці з дня народження Митрополита Андрея Шептицького «Митрополит Андрей Шептицький: духовна велич, культурна спадщина та суспільно-політична місія»* (м. Тернопіль, 22–23 травня 2025 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 118–122. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/36564>

8. Казюк М. Парламентська діяльність Сидора Винницького. *XV Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 150-річчю Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Тези*

доповідей, Чернівці, 17–18 жовтня 2025 р. / наук. ред. проф. Олександр Добржанський. Чернівці: Технодрук, 2025. С. 199–201. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/12914>

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації обговорено на засіданнях кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тема дослідження апробована на Міжнародних та регіональних конференціях:

Міжнародна науково-практичної конференція, приурочена 110-й річниці початку Першої світової війни «Велика війна в історії людства» (м. Тернопіль, 16–17 жовтня 2024 р.).

Міжнародна науково-практична конференція «Митрополит Андрей Шептицький: духовна велич, культурна спадщина та суспільно-політична місія» (22–23 травня 2025 р.).

XV Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 150-річчю Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, 17–18 жовтня 2025 р., форма участі – публікація)

Всеукраїнська конференція «Блаженний священномученик Миколай Чарнецький – дорога праведника за утвердження української державності та відродження УГКЦ» (Івано-Франківськ, 19 серпня 2024 р.)

Всеукраїнська науково-практична конференція Восьмі Геретівські читання (Тернопіль, 27 вересня 2024 р.)

IX краєзнавча конференція «Історичні пам'ятки Галичини» (Львів, 16 травня 2025 р.)

II Всеукраїнська наукова конференція, присвячена пам'яті Володимира Брославського «Історична наука у XXI столітті: виклики та перспективи» (Тернопіль, 23 жовтня 2025 р.)

Наукова конференція «Історична наука у XXI столітті: виклики та перспективи» (Тернопіль, ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023 р.)

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом дисертаційна робота Казюка Миколи Івановича, на тему

«Українське представництво у Віденському парламенті (1897–1907 рр.)», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю - 032 Історія та археологія, відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зміними, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341).

Дисертація Казюка М. І., на тему «Українське представництво у Віденському парламенті (1897–1907 рр.)», рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 032 - Історія та археологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Голова засідання:

доктор історичних наук, професор

завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних

галузей історичних наук Тернопільського

національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

Підпис *Зуляк*
Засвідчую:
Початкова відділу кадрів

М. Гнатюк